

ROČENKA

Matice žašovské

II. ročník

2023

Vážení čtenáři, následující texty se převážně vztahují k objektu kláštera, který je v majetku obce Žašov; jsme si však vědomi, že svým charakterem i rozsahem vybočují z běžných novinových článků, proto je nepublikujeme v Žašovských novinách, ale v této samostatné Ročence Matice žašovské. Náklady na její tisk plně hradí spolek Matice žašovská. Obci Žašová však děkujeme za to, že Ročenka může být distribuována společně se Žašovskými novinami.

Na počátku všeho byl obraz

V Matici žašovské se angažují lidé, kterým leží na srdci osud zdejšího kláštera. Impulzem pro vznik tohoto spolku bylo převedení opuštěného klášterního areálu do majetku obce. Dobře si však uvědomujeme, že nebyť před třemi staletími zdejšího poutního místa a s tím související novostavby kostela, klášter by v Žašově vůbec nevznikl. Zrovna tak platí, že by neexistovalo žádné poutní místo Žašová ani současný kostel, nebyť milostného obrazu Panny Marie Žašovské a úcty k němu.

Někteří lidé se mylně domnívají, že poutní místo Žašová má svůj původ u pramene vody ve Stračce. Není tomu tak. Například ani Jan Bartoloměj Vranečka, který jako první už po roce 1700 začal pátrat a vyptávat se pamětníků na původ zdejšího poutního místa, Stračku nezmiňuje, toto místní označení se v jeho kronice vůbec nevyskytuje. Příčina a počátek žašovského poutního místa leží jen a pouze v obraze Panny Marie Žašovské a v legendárním příběhu, který jeho existenci vysvětluje.

My máme zvyk poměřovat vše délkou (či spíše krátkostí) lidského života. Pokud něco známe od dětství a pamatujeme to i z vyprávění rodičů, pak můžeme snadno podlehnout dojmu, že takto se věci mají „odjakživa“. Jako cosi prastarého můžeme vnímat i známá poutní místa v okolí, třeba baziliku na Sv. Hostýně nebo cyrilometodějskou kapli na Radhošti. Naproti tomu náš žašovský kostel a klášter se nám může v této konkurenci jevit jako obyčejný a nevýznamný. Nepodceňujme však toto naše poutní místo, nebudme nepatřičně skromní!

Občas naším kostelem provázím poutníky, turisty, a zvláště organizované zájezdy. Málokterý zájezd se vypraví speciálně do Žašové, většinou se jen zastaví cestou třeba právě z návštěvy Hostýna. Návštěvníci se pak velmi diví, když se dozví, že tentýž hrabě Rottal, který dal stavět současný hostýnský chrám, už roku 1726 daroval pro obraz žašovské Madony vzácný, mohutný a umělecky cenný rám (který náš obraz zdobí dodnes) a že hostýnská bazilika byla v té době teprve stavenišťem. To už vůbec nehovořím o tom, že tolik známá socha Panny Marie Hostýnské s Ježíškem „metajícím blesky na tábor Tatarů“ je o 400 let mladší než tento náš oltářní obraz žašovské Panny Marie! Ani kaple na Radhošti, navzdory tomu že je vnímána jako „odvěký“ symbol valašského kraje, ne-

může svou historií našemu kostelu a klášteru konkurovat, vždyť je o 200 let mladší.

Existují také památky nemateriální povahy, a i zde může být mnohé jinak, než si myslíme. Nejen na Radhošti ale i na Velehradě všichni poutníci dobře znají a často zpívají známou cyrilometodějskou píseň *Bože, cos ráčil před tisíci roky...* Mohli bychom mít dojem, že takto ji lidé znají a zpívají „odjakživa“. Text písně však napsal básník Vladimír Šťastný teprve v roce 1893 a jistě ještě nějakou dobu trvalo, než se tato novinka ujala, než se nová píseň stala jakousi hymnou moravských poutníků. Tentýž básník už o mnoho let dříve, než otextoval tuto dnes již zlidovělou píseň, napsal a publikoval (1884) báseň věnovanou příběhu obrazu Panny Marie Žašovské. V této své básni, které dal podtitul *pověst národní*, vlastním způsobem převyprávěl příběh poutního místa Žašová. Vyčutnejte si s námi jeho dodnes působivá slova a probudte v sobě stejný zápal a hrdost pro naše poutní místo.

Josef Krůpa, předseda Matice žašovské

Pás Panny Marie zašovské – Pověst národní

Ztracena bitva; – do temného lesa
před Turky skryl se rytíř raněný;
pod stinným dubem beze síly klesá
a stírá z ran tok krve ruměnný.

Zaniká vřava tuhé pŕtky v dáli
a ryk a lomoz děsný utichá;
šíří se již noc, jak ty rány pálí
a krutou žízni jazyk vysychá.

Matičko, s Bohem! Nečekej mne z boje;
s Bohem, vy dálné kraje otcovské!
Smrt neb zajetí – toť jsou losy moje,
neuzřím vás už lesy zašovské.

Ó, Matko Boží, pomocnice věrná,
Tys mého žití spása jediná!
Hlava mu klesá, a již křídla černá
mrákota smrtná po něm rozpíná.

Viz, jaká sem to kráčí z lesů temna
královské paní v luny zásvitu?
Postava, tvář tak velebná i jemná
a zraky září jasem blankytu.

Modravý šat má dlouhým pásem spjatý
jakoby tkaný ze hvězd zářících;
rytíři dává konec pásu zlatý,
a milý úsměv plá jí po lících.

Uchopil vojín zlatého se pásu,
ó, jaký sladký, zázračný to sen!
Vanotem libým, za hvězdiček jasu,
cítí se v dálné kraje donesen.

A když se budí za bílého rána,
zašovský vidí kolem sebe les,
a v dubě nad ním chválí nebes Pána,
radostný šum a ptáčků milý ples.

V zraněném těle cítí život nový,
radostným žasem až se zaleká;
kterak má Bohu děkovati slovy?
Pozvedá zrak a na zem pokleká.

Na dubě však, hle, jaký zjev to kyne?
Marie Panny obraz tamto tkví:
Z tváře i zraků milý úsměv line,
a kolem boků zlatý pás se skví.

Toť milá paní královského rodu,
která mne vedla cestou zázračnou;
ó, díky, Matko, tvého za průvodu,
spasil jsem život, spasil volnost svou!

Klášter a chrám ať toto místo zdobí!
Řád svaté Panny si je zasněví,
a vězně padlé do turecké zloby
prostit má otrockého zajetí.

A brzo skvělé báně krajem září,
Marie slávu zvony zvěstují,
ve službě její bratři trinitáři,
o jaté bratry věrně pečují.

Zanikl klášter, avšak obraz svatý
v zašovském chrámě dosud bleskotá;
z poroby hříchu Mariin pás zlatý
vyvádí posud k branám života.

Vladimír Štastný, 1884

Představujeme nové logo kláštera

V rámci projektu podpořeného Fondy Evropského hospodářského prostoru (EHP) 2014–2021 nevzniká jen hra, ale i pilíře prezentace kláštera a všeho, co v jeho prostorách v budoucnosti vznikne. Pracovali jsme s externím dodavatelem Whoomp, s. r. o., vešlým z výběrového řízení projektu, na vizuální identitě, kterou se klášter bude od teď prezentovat. Vznikla webová stránka, facebookový a instagramový profil. Ale pěkně popořádku.

Ze všeho nejdříve jsme se museli shodnout na vzhledu loga kláštera a barvách, které budou při prezentaci využívány. Je mi potěšením Vám jeho finální podobu představit.

Rozhodli jsme se, že areál budeme prezentovat pod názvem Trinitářský klášter a zahrada Zašová. Tento název je v logu doplněn piktogramem, který jeho autorka MgA. Mgr. Zuzana Slavíková pojala jako propojení tří prvků. Prvním z nich je trinitářský kříž symbolizující řeholní řád. Dále v piktogramu figuruje trojvrší vycházející z typáře naší obce, které pravděpo-

dobně souvisí také s erbem šlechtického rodu Žerotínů, jež vznikl kostela a později i kláštera podpořili. Posledním znakem je dvojice věží, která je pro kostel i centrum obce tak charakteristická.

Základními užitými barvami jsou modrá, červená a bílá, jak je používali trinitáři. V definovaných odstínech těchto barev budou provedeny veškeré další propagační materiály, které s sebou rozvoj kláštera přinese. Prvním z nich je brožura s názvem *Podivuhodný příběh kláštera v Zašové*, představující historii trinitářů nejen v Zašové. Při jejím prohlížení si čtenář určitě všimne i dalších grafických prvků vycházejících z piktogramu, kterými jsou decentně zdobeny okraje stránky či jsou použity jako maska fotografií. Tyto prvky se budou používat ke sjednocení vizuálního stylu napříč médii.

Všechny tři výše uvedené prvky vizuální identity kláštera – logo s piktogramem, barevnost a grafické prvky – jsou využívány i ve vzhledu webu www.klasterzasova.cz. Objevují se také, i když v omezené míře, na facebookovém a instagramovém profilu kláštera. Doporučujeme jejich sledování, aby Vám neunikla žádná novinka. Věřím, že se vám logo a potažmo i stránky budou líbit tak jako se líbí nám, a přiblíží nás alespoň o krůček blíže k příštím realizacím v areálu kláštera.

Mgr. Marcela Janišová,
obec Zašová

Hra s rozšířenou realitou v Zašové

Matice zašovská je partnerem obce v projektu věnujícímu se inovativním formám propagace kulturního dědictví. Participovala nejen na vzniku vizuální identity kláštera, ale aktivně se podílela i na vývoji hry, zejména připomínkami k odborné stránce příběhu.

V průběhu měsíce září tak bude dokončena mobilní aplikace, která bude volně k dispozici všem občanům i návštěvníkům Zašové. Jedná se o animovanou geolokační hru seznamující hráče s pamětihodnostmi naší obce formou poutavého příběhu, ve kterém bude potřeba pomoci bratru Štěpánovi, řeholníku z řádu trinitářů z našeho kláštera, vysvobodit Lojzika z nepřátelského zajetí.

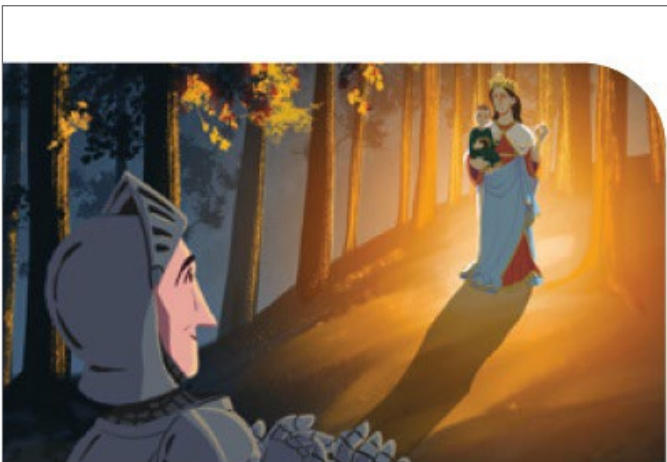
Aby ho zachránil, bude hráč plnit řadu rozličných úkolů po trase vedoucí od kulturního domu přes klášterní zahradu, park nad orlovnou do Stračky. Hra zabere 1 až 2 hodiny času, může se hrát kdykoliv během roku a unikátní bude zejména tím, že se v ní roz-pohybují třeba i sochy v naší vesnici. Máme se všichni na co těšit!

Na hře pracoval tým českých kreativců spolu s animátory z Norska. Ačkoliv se jedná o fikci (maurští únosci v Zašové podle dochovaných záznamů nikdy nebyli, ale jsou známy jména vykou-

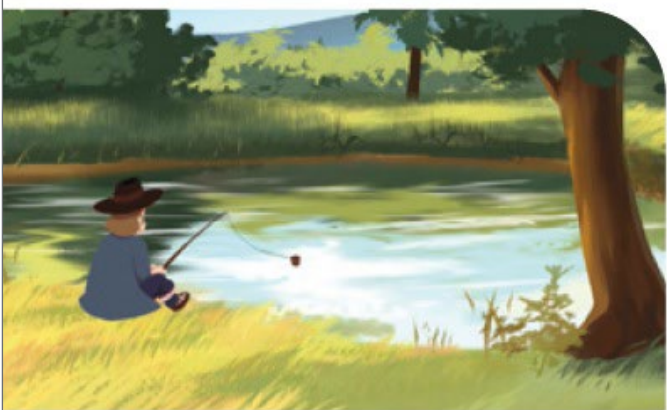
pených z regionu), hra atraktivní formou seznámí s posláním trinitářů, kteří k historii Zašové neodmyslitelně patří.

Až tedy potkáte někoho, kdo si bude povídat jakoby sám se sebou a svým mobilem, vězte, že jste právě potkali návštěvníka cestujícího do 18. století, potenciálního zachránce uneseného Lojzika, táty velké rodiny. Zda se mu podaří jej vysvobodit z rukou divokých nájezdníků, to bude vědět jen on sám. Jaké to je, nasadit vlastní život za záchranu jiného, si můžete ostatně vyzkoušet i Vy! Bližší informace o hře získáte a stáhnout si ji budete moci na webových stránkách obce a novém webu www.klasterzasova.cz.

Mgr. Marcela Janišová, obec Zašová

přírodní lokalitu Stračka s vodním pramenem,

klášterní zahradu s rybníkem a ovocnými stromy,

budovu jediného trinitářského kláštera v Česku a další!

Muzeum v Zašové a budoucí expozice

Když před pár lety obec získala do svého vlastnictví objekty bývalého trinitářského kláštera, asi málokdo by řekl, že v obci vznikne muzeum. Prostou myšlenku se podařilo realizovat 26. září 2022, kdy ministerstvo kultury zapsalo kolekci předmětů do tzv. Centrální evidence sbírek (dále CES). Jedná se o informační systém přístupný veřejnosti, v němž jsou zaregistrovány sbírky, které jsou spravovány podle zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy. Úspěšná registrace „Sbírky muzea v Zašové“, jak byla kolekce předmětů nazvána (při troše snahy v uživatelsky ne příliš přívětivém prostředí k nahlédnutí na www.cesonline.cz), byla důležitým mezníkem, neboť z pohledu uvedeného zákona není důležité založení muzea jako takového, ale existence sbírky. Jejím vlastníkem je obec Zašová, což ostatně stvrdilo zastupitelstvo schválením Zřizovací listiny na zasedání 21. února 2023.

První předměty byly pro zapsání sbírky do „CESu“ sice sesbírány poněkud narychlo, přesto přináší pohled na to, jakým směrem se bude sbírkotvorná činnost zašovského muzea ubírat – hlavní prioritou je dokumentace vzdálené i blízké minulosti obce a jejího blízkého okolí. Jde tak především o předměty vážící se k poutnímu místu, církevní tematice jako takové a k dějinám kláštera; předměty uměleckého řemesla a umění vzniklé v Zašové a jejím blízkém okolí či umělecká díla zachycující obec, ale i běžné věci dokumentující život v obci nebo její významné osobnosti.

Registraci sbírky ministerstvem kultury s sebou kromě výhod v podobě možnosti čerpání příspěvků na vybavení nebo konzervaci artefaktů nese i řadu povinností, mezi něž patří například důkladná inventarizace. Každá získaná věc, ať už vlastní sbírkotvornou činností, koupí nebo darem, získává své přírůstkové a jedinečné inventární číslo. Dále je vyfotografována, je pořízen její stručný popis, dále jsou zaznamenány rozměry a údaje o jejím původu – není tak vynecháno ani jméno dárcce. Každý předmět takto získává svůj „rodný list“. Tato činnost je časově náročná a probíhá kontinuálně.

Inv. č.	ZH0003	Datum zápisu	05.08.2022	Zapřijímáno kam	
Přív. č.	8	Zapsal		Zapřijímáno od - do	
Předmět	Obraz - Největší svátost obřádní	Žpůsob nabytí	dar	Revize	
Původ	Zubří	Datum nabytí		Zveřejněno	
Umístění		Autor/Značka			
Stav	dobry	Dátace	přelom 19. a 20. st.	Provenience	Zubří
Popis	Dřevěný lakovaný rám v podobě dvou stylizovaných větví zdobených zuborezem na vnitřní straně, zaklíněn. V rámu na papírovém perforovaném podkladě vyřezáno bavořinou nití červené, bílé barvy a zlatým drátem vyřezáno „Pochválena buď bez přestání největší vělebná svátost obřádní.“ Nápis doplněn dvojí křesťanskou andělou z vosku, mezi nimiž je umístěna neosobová monstrance se svátostí obřádní. Křížů andělů a části monstrance zlatěné, pod andělky jednoduché květinové doplňky i kapradina, mech, šlajka protěží				
Materiál	Hněvo, papír, lák, ústě, vosk, bavlna, samet, vosk, zlatěný drát, sušené rostliny				
Rozměr/hmotnost	l. 50,8 cm max, v. 60,9 cm max				
Technika	rámování, zaklínění, lakování, oděvání, lepení, vyřezání, zlatění				
Poznámka					

Ač se to v počátcích nezdálo, sbírkových předmětů postupně přibývá. Může za to jak sbírková činnost jednotlivých členů Matice zašovské, tak především dary Vás, občanů Zašové. Tímto ještě jednou děkujeme například rodině Jasných za dar části vybavení obuvnické dílny Františka Jasného nebo aktuálně paní Anně Hambálkové za konvolut náboženské literatury. Je potřeba

mít stále na paměti, že ač je vlastníkem muzejní sbírky obec, její náplň tvoříte svými artefakty především Vy.

Vznik muzea v Zašové je příležitostí, jak podchytit mizející hmatatelné doklady minulosti obce. Zároveň již nyní otevírá možnosti spolupráce se zavedenými institucemi, počínaje Muzeem regionu Valašsko ve Vsetíně a Národním muzeem v přírodě v Rožnově p. Radhoštěm, až po například Moravské zemské muzeum v Brně. S poslední zmíněnou institucí byl navázán do budoucna slibný dialog, který by mohl přispět k zatraktivnění expozičních prostor, ale nepředbíhejme.

Práce na muzejní expozici tedy „neusnula spánkem spravedlivých“, ba právě naopak. O tom, co bychom chtěli prezentovat a jak by to na návštěvníka mělo působit, bylo psáno již v minulém nultém ročníku matiční *Ročenky*. Od té doby uplynula spousta času, kdy jsme základní schéma precizovali a doladovali. Za tímto účelem jsme navštívili řadu muzeí jak v České republice, tak v zahraničí (Německo, Rakousko, Irsko, Itálie atd.). Poznání různých prezentačních metod, technických fines a interaktivit nám umožnilo některé postupy uplatnit v rámci prostorových a obsahových možností i v návrhu zašovských klášterních expozic. Na jejich vizuální podobě nyní spolupracujeme s Ing. arch. Janem Chlápkem, autorem vizuální podoby řady výstavních a expozičních podniků (například Muzea regionu Valašsko), z nichž některé obdržely i nejvyšší ocenění z hlediska muzejní prezentace – *Gloria muzealis*. O vlastním pohledu na vznik expozice Vám poreferuje sám Jan Chlápek v následujícím příspěvku.

Mgr. Jan Matyáš, Ph.D., člen Matice zašovské

K podobě expozic v zašovském klášteře

Před koncem minulého roku jsem byl osloven pro spolupráci na návrhu nových expozic v budově bývalého kláštera. Předcházející projekt stavebních úprav klášterní budovy včetně severního křídla určil pro expozice 5 místností v 2. nadzemním podlaží. Dá se říci, že již v prvotním zadání se počítalo s rozdělením výstavy do 6 hlavních tematických celků. Počátkem výstavy je vyprávění legendy vážící se k vzniku dřevěného kostela v obci a poutního místa. Dále pojednává o trinitářském řádu, založení kláštera, následně o životě církevním a světském, až po zrušení kláštera. Malou mediativní místností – kaplí či klenotnicí – by se měla stát třetí místnost ve směru prohlídky, jako jediná s klenutými stropy. Další části expozice připomínají využití objektu jako bělírny plátna a příze či ústavní školy. Poslední největší prostor by měl být rozdělen na tři části, a to na galerii s gobelíny, místnost prezentující keramiku, malbu na keramiku a dřevo a tzv. zašovskou kytičku. Poslední místnost by formou promítání připomněla slavné osobnosti spjaté se Zašovou.

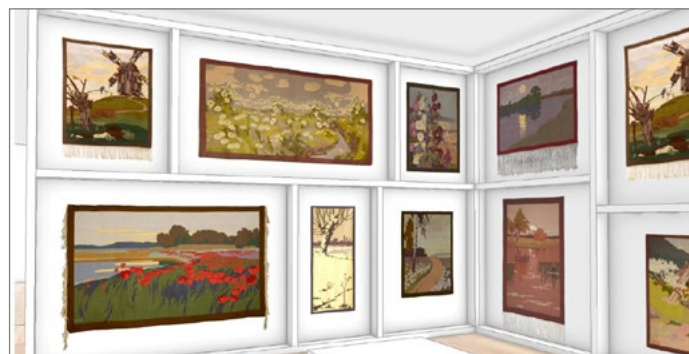

Již v počátku představil tvůrce expoziční náplně Jan Matyáš jasnou dějovou linku včetně konkrétních návrhů na způsob prezentace důležitých informací a exponátů. Přístup i příběh výstavy se mi zamlouvaly už při prvotním nastínění kurátorových představ.

Bylo tedy potřeba v zadání ještě upřesnit výčet jednotlivých exponátů a grafických materiálů, které bude třeba vystavit. V první fázi jsem podle dokumentace z projektu stavebních úprav vynesl 3D model prostor určený pro expozici. Tak vznikl dobrý podklad pro následné zpracování návrhu s možností ověření všech námětů a náplně přímo ve virtuálním prostoru. Nečekal jsem, že mi bude tak neskutečně dlouho trvat přetavit náměty do konkrétní podoby. Nejdřív jsem se musel zorientovat v náplni a projít položku po položce a pochopit její význam ve výstavě a taky přemýšlet o vhodném způsobu jejího vystavení.

Exponátů a informací, které měly být vystaveny a ztvárněny v prvních dvou prostorech, bylo opravdu hodně. Byla snaha v návrhu vyhovět zadání, ale zároveň udržet jednotu a vizuální čistotu navrženého prostoru tak, aby návštěvník nebyl přeplněn vjemy a měl možnost se soustředit na jednotlivé celky a zároveň mu také nabídnout prostor k odpočinku či interakci. Navíc bylo záměrem (i přesto, že první prostory byly v dimenzích širší chodby) expozici přirozeně dle témat prostorově dělit, aby jednotlivé pohledy byly návštěvníkem odkrývány a objevovány postupně a mohly jej překvapovat a podněcovat jeho zájem.

Návrh pracuje s kombinací klasických vitrín, podsvětlených velkoplošných grafik, menších grafik, stručných úvodních textů, s moderními multimediálními prostředky jako projekce, dotykové monitory pro rozšířený obsah, interaktivní nasvětlení a spouštění zvukových a světelných efektů.

Jako hlavní prostředek pro sdělení obsahu a smyslu expozice je zvažován audio průvodce. V druhé vrstvě bude vodítkem minimalistický text na panelech, který bude sloužit k rychlé a snadné orientaci návštěvníka.

Expozice by měla téměř v každé části zapojit návštěvníka do interakce. Např. možností výběru osvětlení jednotlivých celků exponátů, spouštění světla či projekce pomocí pohybového čidla, prohlížení zásuvek (šuplíků) s grafickými materiály, stahování rolet s kresbami, výběru osobnosti pro slide-show či film v projekční místnosti, prohlížení rozšířeného obsahu na dotykové obrazovce atd.

Pořád jsme však ve fázi studie, i když myslím, že docela pečlivě rozpracované. A taky pořád dost myšlenek ještě není promítnuto na papír, ale zůstávají zatím jen v hlavě. Snad brzo dojdeme do finální verze návrhu a pak budeme všichni doufat, že se v dohledné době dočkáme i její realizace.

Ing. arch. Jan Chlápek, CHA Architekti

Zrestaurovaný trinitářský anděl

Kdysi jeden teoretik umění napsal, že současnému umění jde především o komunikaci. Můžeme zřejmě souhlasit, že jednou z funkcí uměleckého díla je komunikace s divákem. Kromě toho ale jistě uměleckým dílům nikdo neodepře i estetické působení, prezentace mnohdy dobově podmíněného „krásna“ a nadčasové výtvarné kvality.

Zatímco obsahy je možné z hlediska dějin umění více či méně rekonstruovat a nově interpretovat, výtvarné působení díla, respektive prožitek výtvarného díla, zrekonstruovat nelze. Umělecké dílo můžeme pouze restaurovat do podoby, jakou mělo v době jeho vzniku nebo během jedné z časových etap jeho „života“, což je jeden z možných přístupů restaurování.

Zadáte-li do internetového vyhledávače pojem restaurování, s velkou pravděpodobností se nabídne několikero odkazů reklamního charakteru a mezi nimi odkaz třeba na Wikipedii, která definuje restaurování jakožto „záchranu a odborné opravování uměleckých děl a starožitností.“ Pro kulturní památky, tedy výběr toho nejhodnotnějšího z našeho kulturního dědictví, specifikuje zákon č. 87/1987 Sb., o státní památkové péči restaurování jako „souhrn specifických výtvarných, uměleckořemeslných a technických prací respektujících technickou a výtvarnou strukturu originálu.“ A restaurovat tento úzce vybraný okruh uměleckých nebo uměleckořemeslných děl může jen restaurátor s patřičnou kvalifikací, která je mu potvrzena Ministerstvem kultury ČR udělením licence.

U uměleckých a uměleckořemeslných děl, která jsou kulturními památkami, není možné považovat restaurování za jakýkoliv způsob opravy a jakoukoliv ochranu objektu, ale pouze aktivitu respektující originál. Originál materiálu, tvaru, formy. A originál kvalitní historické vrstvy povrchové úpravy, respektive polychromie.

Tak, jak se mění vizuální preference v průběhu dějin, aktivuje se i potřeba umělecká díla, zejména ta, která jsou aktivně propojena s životem jednotlivců, či určité společenské komunity, vizuálně dobovým „módním trendům“ přizpůsobovat, popřípadě je „opravit“, což ve velké většině případů znamená viditelné stopy stáří skrýt pod co nejtlustší nátěr krycí barvy, která je aktuálně takřkajíc „po ruce“.

Barevnost zašovského Trinitářského anděla byla před započtím restaurování podmíněna určité dobové konvencí, která ale neodpovídala ikonografické podobě doby vzniku uměleckého díla, ani podobě tradované prostřednictvím trinitářské mystiky. Proto byl před samotným restaurováním proveden velmi podrobný průzkum do povrchových vrstev, který odhalil takovou míru zachování originální povrchové úpravy, že ji bylo možné z části restaurovat a z části rekonstruovat.

Současný divák tedy může spatřit sousoší trinitářského anděla tak, jak jej s největší pravděpodobností mohli vidět lidé v době jeho vzniku. Kvalitně provedené retuše se ztrácí v působení originální barevnosti podstavce, inkarnátů těl obou otroků. Naopak bylo nutné zrekonstruovat celý povrch šatu anděla. Na plochu drapérie, škapulíře a křídel byla nově položena vrstva plátkového stříbra, jehož fragmenty se našly při průzkumu. Zbytky plátkového stříbra byly položeny na poliment, podklad umožňující leštění, zatímco na drapérii nebyly tyto pokladní vrstvy pod fragmenty plátkového stříbra nalezeny vůbec, byly loženy pouze na křídlovou vrstvu. Tento fakt lze interpretovat jako potřebu odlišit škapulíř s leštěnou povrchovou úpravou od šatu v matnějším provedení. Tento vizuální efekt byl v rámci restaurování mírně evokován prostřednictvím bílé, snadno reverzibilní lazury, díky které se docílilo matného vzhledu stříbrného podkladu andělova oděvu. V souladu s nálezy i s tradovaným popisem vidění sv. Jana z Mathy došlo i k barevnému vytažení trinitářského kříže na škapulíři.

Trinitářský anděl se vrátil do Zašové v podobě, v jaké byl pro zašovskou trinitářskou komunitu zhotoven, s převážným respektem k originálu a otevřen vizuální percepci velmi blízké dobovému vnímání. Svým zrestaurováním do originální barevnosti umožnil komunikaci napříč staletími a zpřístupnil estetiku první poloviny 18. století. Dál je jen na každém z nás, nakolik zažijeme vizuální, eventuálně mystický vjem tohoto výjimečného sousoší.

Mgr. Lenka Melichová, NPÚ Kroměříž

Víno a mše na věčné časy

Fundace Jana Dětricha Petřvaldského z Petřvaldu
pro zašovské trinitáře z roku 1727

Stavba zašovského kláštera byla koncem léta 1727 v plném proudu. Zedníci, kameníci, tesaři i na těžkou práci povolání poddaní se činili, takže u kostela brzy vyrostly první objekty budoucího konventu. Trinitářští řeholníci mezitím pokračovali ve shromažďování prostředků, jejichž prostřednictvím hodlali chod svého vznikajícího kláštera náležitě zabezpečit. Pilně proto jednali se špičkami tehdejší společnosti, od nichž si slibovali získat patřičnou finanční a materiální podporu.

Tradiční oporou bohubilých snah Řádu Nejsvětější Trojice pro vykupování zajatců byl rovněž rod svobodných pánů Petřvaldských z Petřvaldu, v jehož rukách se koncem dvacátých let 18. století nalézala panství Buchlov, Dolní Moštěnice, Střilky, Tovačov, Žeravice a též hornoslezský statek Tost (dnes Toszek v Polsku). Když byly počátkem dvacátých let 18. století zintenzivněny počáteční přípravy na založení kláštera v Zašové, získal fráter Václav František Vranečka (1676–1734) pro tento podnik okamžitou podporu patronů „co měl pro Buchlov“, tedy právě Petřvaldských z Petřvaldu.

Po smrti Miloty Ferdinanda Petřvaldského z Petřvaldu († 1724) se hlavou rodu stal jeho mladší bratr Jan Dětrich (1658–1734), mimořádně vzdělaný a sečtělý šlechtic, stavitel okázalého barokního zámku v Buchlovicích, jenž se svým širokým rozhledem patřil mezi intelektuální špičky markrabství. Stárnoucí pán, hluboce oddaný katolické víře, navrhnul trinitářům pro jejich vznikající klášter zřízení štědré fundace. Řeholníci se šlechticově velkodušnosti nebránili a dne 1. září 1727 tak mohla být na buchlovském hradě sepsána nadační listina. V rokování s Petřvaldským byli zašovští trinitáři zastoupeni svým presidentem fráterem Marianem od Třech Králů (ve funkci 1725–1728), který jazykově německý text stvrdil přitisknutím řádové pečeti do červeného vosku a vlastnoručním podpisem. Ačkoliv měl být dokument vyhotoven ve dvou provedeních, do dnešních dní se dochoval pouze jeden exemplář, uložený v Moravském zemském archivu v Brně. Je důležité zdůraznit, že existenci Petřvaldského fundace dosavadní bádání nereflektuje, následující odstavce si proto kladou za cíl obsah pramene ve stručnosti představit a uvést do alespoň skromného historického kontextu. Co všechno měli tedy zašovští trinitáři od Petřvaldského dostat?

Samotný úvod listiny nezapomíná zmínit pohnutky, jež pana Petřvaldského ke zřízení fundace přivedly – uvádí, že chtěl, ostatně jak mu dobová zvyklost kázala, přispět ke zvětšení cti a slávy Nejsvětější Trojice, zároveň pak měl na paměti zabezpečení trinitářů, jejichž komunitu v Zašové choval v úctě. Předmětem fundace se staly dva mázy (vídeňský máz = 1, 4147 l) „starého dobrého“ vína („zwei Maß guten alten [...] Wein“) v hodnotě nejméně 50 zlatých, které měly být do Zašové odesílány každoročně od data sepsání dokumentu. Za vydávání vína trinitářům byl zodpovědný buchlovský sklep mistr, přičemž nápoj měl být vyroben výhradně z révy, pěstované na buchlovském panství. Pokud by ale trinitáři tekutinu nepotřebovali, nebo by zrovna nebyla k dostání, přislíbil pan Petřvaldský řeholníkům vyplatit 100 zlatých (1 zlatý po 60 krejcarech a 1 krejcar po 4 denárech). K tomu zavázal jak sám sebe, tak své dědice a všechny nástupce („von mir, meiner Erben und allen Nachfolgern“). Aby byla věčná fundace („instrumentum perpetuae foundationis“) funkční i po šlechticově smrti, dal pro tento účel zřídit zvláštní hypotéku. Petřvaldského prozíravost směrem do dalších let se pak odzrcadlila též v zápisu fundace do desk zemských: řádné zaknihování mělo předejít hypotetickému zpochybnění její platnosti v budoucnosti.

Z fundace plynuly závazky i pro trinitáře. Jan Dětrich Petřvaldský z Petřvaldu si přál, aby týden co týden po celý rok odsloužili jednu mši svatou za živé a zemřelé členy rodu. K těmto mším pak měla po šlechticově smrti přibýt ještě bohoslužba za jeho duši, které přikládal obzvláště velký význam. Trinitáře žádal, aby ji vždy celebroidali přímo před „milostmi obdařeným obrazem Nejsvětější Matky Boží Zašovské“ („vor der gnaden reichen Bildnus der Allerheiligsten Mutter Gottes zu Zaschau“). Petřvaldského podmínka stran zádušních mší mohla být naplňována od 9. července 1734, kdy urozený pán a podporovatel zašovských bratří trinitářů vydechl naposledy.

Závěrem coby genealogickou perličku uvedme, že nejstarší syn zašovského rektora Jana Bartoloměje Vranečky a synovec trinitáře frátera Václava Františka Vranečky, Jan Vranečka (1708–1784), se roku 1731 oženil v Buchlovicích s Annou Marií Kurzovou, dvorní dámou Marie Anny Eleonory z Nostitz († 1746), druhé manželky Jana Dětricha Petřvaldského z Petřvaldu. Také zde nepochybně zafungovalo předivo hustých sociálních sítí, pomyslně obklopujících rodinu Vranečků, trinitáře, klášter v Zašové i všechny jeho vznešené dobrodince.

Mgr. Pavel Lasztovicza, čestný člen Matice zašovské

Na kávě s umělcem

Matice zašovská přináší zkrácený rozhovor s Akad. arch. Liborem Sošťákem, autorem výstavy *Druhá šance*, která proběhla toto léto v prostorách trinitářského kláštera. Celý rozhovor je k dispozici na webu <http://historie.zasova.info>.

Kdo je vlastně Akad. arch. Libor Sošťák?

Kdo vlastně jsem? Možná bych se představil jako člověk, který rád tvoří hlavou a rukama. Jako dítě jsem často vyráběl všelijaké malty, při stavbě domu rodičů jsem kradl cement a stavěl si z kamínků domečky nebo omítal sokl, odtud asi architektonické kořeny. Později jsem začal s křivákem a se dřevem, lupenkovou pilkou a překlízkou dělat různé drobnosti, figurky a totemy, které jsem barevně dekoroval – tady vidím kořeny pozdějšího kreslení a malování, které mi zůstalo dodnes. Dodnes pracuji jako samostatný architekt, v minulosti jsem byl členem architektonického studia firmy Block a.s. Moje profesní zaměření je poměrně široké, od designu nábytku až po urbanismus.

Cítíte se více jako architekt, nebo umělec?

Otázka zřejmě směřuje k tomu, jestli se cítím víc jako výtvarník-umělec v oblasti volného umění nebo jako tvůrce projektů a staveb, na což je dost těžké odpovědět. Nejspíš na půli cesty.

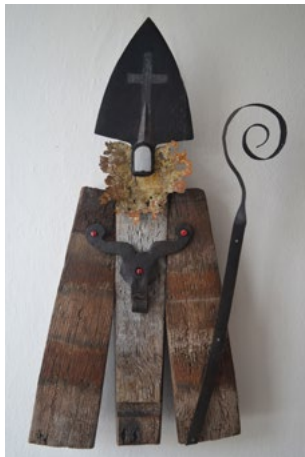
Rád střídám tyto dva světy, dávám mi to víc svobody vyjadřování.

Při této příležitosti se dotknu fenoménu, jestli architekturu zařadit mezi umění nebo do techniky a vědy. Někdo říká, že architektura je technologické umění. Architektura je především uměním prostoru, jak jej ovládat, tvarovat, uzavírat, otevírat, spojovat...není to jen obálka toho prostoru. Stojí na pomezí umění a techniky – je to komplexní obor, pracuje s mnoha technickými odvětvími. Výsledkem by mělo být krásné, dobře

fungující a dobře udržitelné dílo, ať je to budova, náměstí, most nebo obytná část města.

Na výstavě *Druhá šance* jste v zašovském klášteře představil sérii nápaditých asambláží a objektů plných fantazie, poskládaných z kdysi funkčních předmětů (např. krabičky od cigaret, šroubky, klíče, sud, závaží...), kterým jste dal nový život. Kde jste k těmto předmětům přišel? Na co odkazují?

Staré, v přírodě nebo na smetišti odložené věci, nářadí a předměty po předcích se mně staly stavebními prvky, ze kterých znovu skládám objekty figurálního rázu a výtvarně je „recykluju“. Dávám jim další šanci jak přežít a žít druhý život. Hodně věcí pochází z okruhu rodiny a kamarádů, kteří mě zásobují věcmi, o kterých si myslí, že by se mi mohly hodit, část si je přináším z cest a procházek, kde na ně narazím. Materiálově to omezují převážně na dřevo a kov, nejlépe rezavý. Zajímá mě patina času na povrchu těch věcí, někdy je dokončuji barvou. Vyhýbám se plastu a netradičním materiálům, někdy používám omítku a textil. Takto vznikly portréty staříčka a stařenky, mého otce, čerta, anděla, Mikuláše a dalších. Celkově se snažím o úsporný výraz a výtvarnou zkratku, vyhýbám se popisnosti.

Na výstavě jsem opakovaně od náhodných návštěvníků vyslechl, že Vaše skulptury zde zapadly jako by tu patřily odjakživa. Jak vnímáte propojení umění a architektury? Byl to záměr nebo svá díla přizpůsobujete prostoru při jejich instalaci?

Při výběru exponátů jsem téměř jasně věděl, kam kterou věc vzhledem k charakteru prostorů umístím – do prostoru ven nebo dovnitř, na omítnutou nebo obnaženou zeď. Pomohla mně k tomu dlouhodobá znalost prostředí kláštera při architektonickém návrhu jeho využití, ale i to, že jsem už jednou v podobně „syrovém“ prostředí vystavoval a trochu vím, jak spojení děl a prostoru funguje. Dobrá instalace pomůže dílům vyniknout a násobí jejich vnímání.

Bez výrazného uměleckého díla si nedokážu představit žádné architektonické dílo nebo úpravu veřejného prostoru. Zejména některé současné soukromé interiéry, byť utvářené drahými materiály a povrchy, postrádají jakékoliv výtvarné dílo, jediným objektem na zdech bývají většinou obří obrazovky televizorů a to mě dost mrzí.

Patří umění jen do galerií?

Určitě ne, jsme svědky masívnějšího pronikání umění do veřejného prostoru a to hlavně malby.

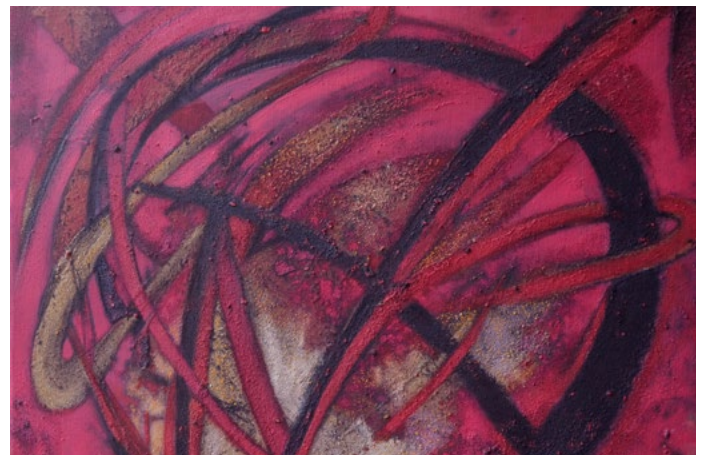
Soše a památníkům jejich místo náleží už věky. Malba nebo nápisy formou graffiti se objevily už v 80. letech na Západě, dnes se objevují velkoplošné kompozice od renomovaných výtvarníků třeba v Brně, kde tvoří městský folklór ulice. Nečekané jsou také výstavy na bývalých veřejných WC, pražských dvorcích, v metru apod. Vystavoval jsem ve Zbrašovských jeskyních v Teplicích nad Bečvou a byla to zajímavá zkušenost. Mezi velmi silné zážitky pro mě patří výstavy objektů a instalace např. v tezeřínské ghettu nebo v industriálním prostředí.

Co byste vzkázal mladším generacím, kteří, jak občas slýchávám, mají pocit, že vše dobré již bylo vytvořeno?

Tento skepticismus nesdílím a myslím si, že jak v ostatních oborech lidské činnosti, tak i v umění je stále co objevovat a výtvarná tvorba v širším pojetí má smysl. Připomeňme si jen, kolik nových médií v širokém spektru umění vzniklo a vzniká – práce s novými materiály, se světlem, zvukem, sociální projekty Kateřiny Šedé apod.

A vzkazem začínajícím umělcům by mělo být vytrvání a trpělivost. Nenechte se odradit dílčími neúspěchy, je to běh na dlouhou trať. Umění je řehole.

Za rozhovor děkuje a mnoho další inspirace a sil do další tvorby přeje Matice zašovská.

Z ČINNOSTI MATICE ZA ROK 2023

V loňské *Ročence* jsme si připomněli 300. výročí podepsání zakládací listiny zašovského kláštera. Letošní výročí je méně pozitivní: před 240 lety byl z rozhodnutí císaře Josefa II. klášter zrušen. To a mnoho jiného se můžete dočíst v brožurě **Pozoruhodný příběh kláštera v Zašově**. Tato drobná tiskovina byla vydána v souvislosti s připravovanou mobilní hrou a my máme z této útlé brožury velkou radost. Doposud jsme totiž neměli žádný vhodný tištěný materiál, kterým bychom mohli při námi pořádaných akcích prezentovat a propagovat zašovský klášter, a museli jsme si proto vypomáhat podomáckým a amatérským tiskem různých jednoduchých příležitostných letáčků.

A jakéže akce jsme v letošním roce už uspořádali? Začali jsme cyklem přednášek:

- ▶ *Zašovský dvůr, historie centra obce* (Lasztovicza, Matyáš, Němejč) 16. února;
- ▶ *Život v řádu není nuda* (sestra Bednářová) 7. března;
- ▶ *Trinitáři a jejich stopa v českých zemích* (Matyáš) 16. března v pražském Muzeu Karlova mostu;
- ▶ *Stopy lidského umu* (Drápala) 2. dubna;
- ▶ *Rekonstrukce kláštera v souvislostech* (Mohelník) 21. dubna.

Po celý měsíc duben jsme prezentovali klášter a poutní místo Zašová na mini veletrhu poutních míst v Arcibiskupském zámku v Kroměříži prostřednictvím roll-up posteru, spolkem vydaných pohlednic a letáčků.

Zástupci našeho spolku se 7. května účastnili *VII. pouti moravských Matic*, která se konala na Velehradě.

Tradiční *Matiční den* proběhl 14. května, přičemž výtěžek této akce byl letos věnován ve prospěch rekonstrukce budovy ZŠ Salvátor ve Valašském Meziříčí.

Od května až do konce září bylo každou neděli zpřístupněno zájemcům přízemí kláštera s nabídkou komentované prohlídky. Současně zde probíhaly dvě výstavy: *Trinitářská ikonografie* představující reprodukce starých trinitářských grafik z celé Evropy a výstava *Druhá šance* (rozhovor s autorem viz s. 7). Při oblíbených akcích jako *Zašovská pouť* nebo *Zašovské slavnosti* byl klášter zpřístupněn celodenně. Podobně jsme zajistili průvodcovskou službu několika zájezdům a podobným organizovaným skupinám návštěvníků zájemajících se o prohlídku zdejšího kostela a kláštera. V měsíci září jsme opět zapojili klášter do celoevropské akce *Dnů evropského dědictví*.

V polovině prázdnin už tradičně proběhlo přátelské setkání v klášterní zahradě s výmluvným názvem *Posezení u altánku*, které se však pro nejisté počasí letos mimořádně konalo na zadním nádvoří kláštera.

Organizačně jsme se podíleli na přípravě a zajištění pouti s názvem *Velké cyrilometodějské putování* (3. 9. – 10. 9.), jehož účastníci vyrazili na svou 150 km dlouhou pěší cestu do slovenské Terchové právě ze Zašové.

V září se v Kutné Hoře uskutečnila výstava velkoformátových fotografií prof. Jindřicha Štreita z cyklu *Brána naděje*, která je majetkem obce Zašová. Tuto výstavu inicioval člen našeho spolku Miroslav Čaňo, který její vystavení již dříve zprostředkoval na různých významných místech naší vlasti.

Vaše Matice

MATICE ZAŠOVSKÁ

Více se o Matici dozvíte na: <https://www.maticе-zasovska.cz> nebo <https://www.facebook.com/MaticеZasovska>

Chcete-li naše snažení podpořit i finančně, máme pro ten účel zřízen transparentní účet: 2901231219/2010. Všechny takto získané prostředky jsou a budou využity na humanitární, osvětové a kulturní účely v souladu se stanovami našeho spolku.

Výzva

Obcházíte již dlouho zaprášené a staré předměty na půdě nebo se Vám nechce uklízet ta stará skříň plná veteše v garáži či stodole? Ozvěte se členům Matice zašovské! Artefakty prohlédnou a zhodnotí jejich možné využití pro chystané expozice. Máme zájem především o předměty se vztahem k Zašově (Veselé), zdejšími poutními místem, klášterem, běžným i spolkovým životem na vsi i uměleckými výrobky zhotovenými v Zašově. Staré fotografie či pohlednice nám můžete i zapůjčit k naskenování. Nevyhazujte „staré krámy“ předčasně, většinou ještě můžou posloužit dobré věci!

Děkují členové
Matice zašovské

